

Kommentarer till bedömningsmatris för Skriva – Kurs D

Stockholms universitet
Institutionen för språkdidaktik

Global bedömning

Den globala bedömningen representerar ett första intryck och är en övergripande helhetsbedömning av textens funktionalitet. Här tar man ställning till huruvida eleven löst uppgiften, det vill säga om texten uppnår sitt syfte i den tänkta situationen. På kurs D krävs att texten har viss anpassningen till genren och till mottagaren, dels i en informell situation, dels i en mer formell situation, samt att innehållet är relevant och tillräckligt utvecklat i förhållande till uppgiften. Det krävs också att texten som helhet är sammanhängande och begriplig samt att den har ett visst flyt. Enstaka oklarheter är acceptabla men läsaren ska kunna förstå texten i sin helhet utan större problem.

Analytisk bedömning

I den analytiska delen bedöms delar av språkfärdigheten var för sig. Det är dock viktigt att påpeka att det inte alltid går att göra en strikt uppdelning mellan de olika aspekterna som lyfts fram i bedömningsmatrisen.

Textstruktur

Textens struktur analyseras dels på en övergripande nivå, dels på menings-, sats- och frasnivå. Med den övergripande strukturen avses hur textens innehåll framställs och organiseras. På kurs D ska texten uppvisa en i huvudsak fungerande struktur. Detta innebär att innehållet presenteras på ett logiskt sätt och är anpassat till genrens struktur, exempelvis att det i ett brev finns en inledning, en huvuddel, det vill säga en avhandling av ämnet, samt en avslutning.

Textstrukturen bedöms också utifrån textbindningen, vilken för kurs D ska vara i huvudsak fungerande. Textbindning sker både syntaktiskt och lexikalt, och ett sätt att analysera textbindning är att tala om tematik, sambandsmarkörer och referensbindning. Tematik handlar om hur man inom satser och meningar organiserar given kontra ny information, det vill säga *tema* och *rema* som i ”*Jag* har flyttat till *en ny lägenhet*. *Den* ligger i *Akalla*, *där* är det *lugnt*”. Det kan även handla om framhävd information kontra bakgrundsinformation.

Sambandsmarkörer används för att markera logiska relationer mellan satser. De vanligaste sambandsmarkörerna är konjunktioner och adverb som exempelvis *och*, *men*, *sedan*, *som*, *därför att* och *eftersom*. Referensbindning sker pronominellt och lexikalt, exempelvis genom upprepningar, synonymer, uttryck för helhet – delar (*min lägenhet* – *köket*) och över- och underordning (*kläder* – *jacka*). Referenserna kan med andra ord utgöras av namn på personer, ting och platser, men också av tidsuttryck som *när jag kom i Sverige* och *sedan*. En fungerande referensbindning på kurs D kan innebära att en och samma person i en text refereras till som *Rita* – *hon* – *lärare*, medan en omständighet exempelvis kan refereras till som *en jobbig situation* – *det här problemet*.

Språklig variation och säkerhet

Textens språkliga variation och säkerhet omfattar såväl ord och fraser som grammatik. I bedömningsmatrisen är ordval och grammatiska strukturer till viss del uppdelade. I praktiken är det dock svårt att göra en strikt uppdelning mellan dessa, då lexikon och grammatik är resurser som samverkar vid all språkanvändning. Förmåga att uttrycka sig idiomatiskt har lyfts fram i bedömningsmatrisen. Med detta menas att eleven uttrycker sig på ett sätt som är brukligt och förväntat i en given situation. Det är exempelvis mer idiomatiskt att skriva *Du*

känner mig än Du vet om mig. Likaså är det i en situation då det gäller att få medhåll om ett förslag mer idiomatiskt att skriva *Jag hoppas att ni håller med mig* än *Jag hoppas att ni tänker på samma sak.*

Det som bedöms här är således språkanvändningen i förhållande till syfte och mottagare samt i relation till ett förväntat språkbruk. Att kunna uttrycka sig idiomatiskt är en kompetens som tar tid att utveckla och kravet för kurs D är således att eleven formulerar sig någorlunda idiomatiskt med viss anpassning till situation och mottagare.

Variation och precision i ordval handlar om att elevens ordförråd ska vara så pass omfångsrikt att hon eller han har möjligheter att använda synonymer och att bygga ut fraser och satser. Precision kan komma till uttryck i graden av exakthet i ordval, *alla mammor* i stället för *hela mammor*, så att det blir tydligt vad som avses. För kurs D gäller att texten visar viss variation och viss precision i ordval. Viss precision kan innebära att uttrycket är begripligt men inte mitt i prick, *jag behöver dina skickligheter att laga god mat* och *klippa gräs i gården*. Däremot kräver uttrycket *att envisa sina studenter*, i stället för *att undervisa*, alltför hög grad av tolkning för att vara begripligt. Precision kan även uttryckas med hjälp av *utbyggnad* av nominalfraser som i *den modiga kvinnan* och *gamla personer som är ensamma och utan släkting*. Men precision kan också innebära att uttrycka sig på ett mer koncist sätt, till exempel *Jag är upptagen med skolan* i stället för *Jag har många saker att göra i skolan*.

Elevens förmåga att med viss variation och säkerhet använda såväl grundläggande som mer avancerade grammatiska strukturer är också något som lyfts fram i matrisen. Med grammatiska strukturer avses här meningsbyggnad, satsbyggnad, tempusböjning, substantivböjning och kongruens. Variation i meningsbyggnad och satsbyggnad kan handla om att fundamenten är varierade, det vill säga att eleven inleder meningar och satser med annat än subjekt. Variation visar sig också i förmåga att växla mellan korta och långa meningar och att kunna använda och binda ihop olika typer av satser. När det gäller tempus ska eleven på kurs D med viss säkerhet kunna uttrycka skillnad mellan då- och nu-perspektiv i verbanvändningen. I fråga om substantiv bör eleven ha en viss kontroll över bestämdhet och kongruensböjning.

Vid bedömning av språklig variation och säkerhet är utgångspunkten för kurs D generellt, att språket ingalunda är, eller behöver vara, helt korrekt. Därför måste den språkliga säkerheten hela tiden ses i relation till komplexiteten. Den som vågar sig på mer avancerade grammatiska strukturer riskerar också att göra er fel. Det viktiga är att de språkliga avvikelser som förekommer i allmänhet inte är störande för begripligheten.

Skriftspråksnormer

Med relevanta skriftspråksnormer avses grundläggande interpunktion, såsom användning av punkt och frågetecken, samt att ny mening inleds med stor bokstav. De stavfel som förekommer bör i allmänhet inte störa begripligheten. I kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare generellt är det naturligt att avvikelser gällande skriftspråksnormer även förekommer i texter som uppnår kraven för C och A. Därför gäller samma krav för E, C och A.

Matris för bedömning av skriftlig färdighet, kurs D

GLOBAL BEDÖMNING	E	C	A
<p>Syfte och genre</p> <p>Innehåll och omfång</p> <p>Begriplighet och flyt</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Texten är funktionell i förhållande till syfte och är skriven med viss anpassning till situation och mottagare. • Innehållet är relevant och tillräckligt omfångsrikt. • Texten är sammanhängande, begriplig och har ett visst flyt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Texten är innehållsrikt och språkligt anpassad till situation och mottagare och har ett relativt gott flyt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Texten är innehållsrikt och språkligt väl anpassad till situation och mottagare och har ett gott flyt.
ANALYTISK BEDÖMNING			
Textstruktur	<ul style="list-style-type: none"> • Texten har en, för syftet, i huvudsak fungerande struktur och textbindning. 	<ul style="list-style-type: none"> • Texten har en, för syftet, fungerande struktur och en varierad och fungerande textbindning. 	<ul style="list-style-type: none"> • Texten har en, för syftet, väl fungerande struktur och en varierad och väl fungerande textbindning.
Språklig variation och säkerhet	<ul style="list-style-type: none"> • Eleven formulerar sig någotlunda idiomatiskt med viss anpassning till situation och mottagare. • Eleven visar viss precision och viss variation i ordval. • Eleven använder med viss variation och viss säkerhet såväl grundläggande som mer avancerade grammatiska strukturer. 	<ul style="list-style-type: none"> • Eleven formulerar sig till stor del idiomatiskt och med anpassning till situation och mottagare. • Eleven visar förhållandevis god precision och förhållandevis god variation i ordval och använder med förhållandevis god variation och relativt god säkerhet såväl grundläggande som mer avancerade grammatiska strukturer. 	<ul style="list-style-type: none"> • Eleven formulerar sig idiomatiskt och med god anpassning till situation och mottagare. • Eleven visar god precision och god variation i ordval och använder med god variation och god säkerhet såväl grundläggande som mer avancerade grammatiska strukturer.
Skriftspråksnormer	<ul style="list-style-type: none"> • Eleven följer relevanta skriftspråksnormer och behärskar grundläggande stavningsregler. 		
SAMMANVÄGD BEDÖMNING	E	C	A

F: Texten är inte funktionell i förhållande till syfte, situation och mottagare och/eller har språkliga begränsningar som gör att texten inte når kraven för E.